

Lärrarhandledning till: Serien Orka

Serien Orka är inriktad på frågan: Hur man som barn kan få hjälp, och även hur man kan stötta en kompis som har det jobbigt. Det finns två beståndsdelar i serien.

Den ena består av starka berättelser från verkligheten som handlar om utsatta barn och problematiken kring att leva med missbruk, våld eller att bli mobbad. De flesta berättelser är hämtade från UR:s tidigare produktioner: Osynliga sår, och en del även från: Banderoll, Ramp och Lifvet. För samtliga serier finns det lärrarhandledningar, som är inriktade på hur man som lärare bör förhålla sig till elever som lever med svåra saker, hur man kan hjälpa, diskutera, dessutom får man veta mer om anmälningsplikten med mera.

Den andra delen av Orka är nyproducerad och Stephan Yüceyatak är programledare för denna. Den riktar in sig på hur man som barn kan få hjälp om man har problem. Vi har utgått från fiktiva karaktärer med olika problematik - detta för att alla ska kunna prata helt fritt, men ändå konkret om svåra saker och utan att hindras av att de medverkande ska känna sig utelämnade. När vi träffar de vuxna som jobbar med att hjälpa utsatta barn behöver de inte heller begränsas av tystnadsplikten som gäller i alla verkliga fall. Stephans uppdrag i varje program är att se till att våra karaktärer ska få hjälp att må bättre.

Innan man tittar på programmet kan det vara bra att förklara vissa begrepp för eleverna, vad medverkande personer gör i sitt yrke och hur gången är mellan olika instanser, till exempel: skolsyster, kurator, psykolog, elevvårdsteam. Man kan sedan diskutera följande frågor:

- Vilka finns på skolan?
- Vem kan man prata med om vad?
- Har de tystnadsplikt?
- Vad innebär tystnadsplikt?
- Har lärarna tystnadsplikt?
- Vad är anmälningsplikt?

Utanför skolan finns andra instanser som BUP och Socialtjänsten. Diskutera kring vad dessa instanser står för och varför de finns, samt deras funktioner. Dessutom finns ideella organisationer som BRIS och Rädda Barnen som också jobbar för att hjälpa utsatta barn.

I varje avsnitt av Orka finns ämnen att diskutera med eleverna utifrån Stephans uppdrag att hjälpa.

Program 1: Philip är mobbad

Philip bor i en förort till Västerås och går i femman. Sen ett halvår tillbaka har han utsatts för mobbing av några klasskompisar och han vill inte längre gå till skolan. Stephan besöker skolan där Philip går och han pratar med kloka klasskamrater, och en fritidsledare som är med i skolans mobbningsteam. Hon är van att rycka in när det förekommer mobbing.

Frågeställningar:

1. En tjej i Philips klass tycker att det skulle vara svårt att säga till om hon såg Philip bli mobbad. Hon skulle vara rädd för att själv bli utsatt av mobbarna. Vad säger ni om det?
2. Om man pratar med en vuxen om det, vad kan hända då? Riskerar man att kallas tjallare? Hur undviker man det?
3. Hur skulle ni hjälpa Philip om han gick i er klass?
4. Vad tycker ni att skolan ska göra för att förhindra mobbning? Vad har lärarna för ansvar?

Program 2: Ebba är utfrys

Ebba är duktig i skolan och gillar att dansa. Tidigare hade hon en bästis, men de blev osams och nu har bästisen fått två andra, tuffare kompisar. Ebba blir mer och mer utfrys, hon utsätts för elaka blickar och kommentarer - så kallad tyst mobbing. Stephan tar med sig Ebba till hennes skola och tillsammans med elever och lärare försöker han lösa Ebbas problem.

Frågeställningar:

1. Ebba har förlorat sin bästis och blir utsatt av bästisens nya kompisar, varför blev det så tro?
2. Ebba är väldigt duktig och söt. Kan man bli mobbad ändå? Kan vem som helst bli mobbad?
3. Ebba är utsatt för s.k. ”tyst mobbing”, vad är det? Hur tror ni det känns för Ebba? Är det svårare att få hjälp när man blir utsatt för ”tyst mobbing”?
4. Vad ska Ebbas danslärare göra för att hjälpa henne? Vad kan hennes andra kompisar göra?

Program 3: Rafael är rädd

Rafael är 13 år och håller på mycket med musik. Han har tidigare gillat att göra framföranden, men på senaste tiden har han börjat bli mer och mer rädd för att stå på scen. Rafaels rädsla blir större och rädslan gör att han undviker saker. Han sitter ofta hemma och vill knappt vara med sina kompisar längre. Stephan tar med sig Rafael till barn och ungdomspsykologen Reyannah på BUP för att söka hjälp. Orka träffar också kompisar till Rafael som diskuterar hur de kan hjälpa honom med hans problem.

1. Vad är ångest? Varför skämdes Raffa för att berätta för kompisarna? När behöver man få hjälp av någon vuxen?
2. Vad kan man göra om ens kompis verkar nere och vill dra sig undan? Vad kunde Raffas kompisar ha gjort?
3. På vilket sätt tror ni att BUP kan hjälpa Raffa? Kan vem som helst ta kontakt med BUP?
4. Reyhaneh är psykolog och träffar varje dag barn och ungdomar som mår dåligt av olika Anledningar. Vad gör hon, hur arbetar hon?

Program 4: Markus pappa dricker

Markus har en pappa som är alkoholist, men det vet ingen om – inte ännu. På ytan är allt normalt, men hela familjen påverkas av missbruket, och Markus mår allt sämre. Stephan ska ta reda på om det finns hjälp att få – på vägen träffar han Markus idrottslärare Mathias och Marie-Therese som jobbar med att hjälpa barn i Markus situation.

1. Vad är alkoholism? Vad är missbruk?
2. Varför var det så viktigt för Marcus och hans mamma att hålla det hemligt?
3. Marcus blev taskig mot andra, varför det tror ni?
4. Var det bra att berätta för läraren Mathias?
5. Marcus fick komma till en barngrupp på socialtjänsten, tror ni att Marie Therese kunde hjälpa Marcus att må bättre? Hur då?

Program 5: Linnéa vill inte gå hem

Linnéa är tolv år och lever i en familj där pappa kontrollerar och är våldsam mot Linnéas mamma. Linnéa mår såklart dåligt av det här. Vad ska hon göra för att få hjälp? Först besöker Stephan Barnens hjälptelefon på BRIS. Vad skulle de kunna göra för att hjälpa Linnéa om hon skulle ta mod till sig och ringa? Nästa steg blir socialtjänsten, Stephan tar med sig Linnéa till Familjeenheten i Bålsta där Linnéa bor. De berättar vad som händer när man söker hjälp hos dem, och vad de konkret kan göra för ett barn med Linnéas problem.

1. Varför törs inte Linnea prata med någon om vad som händer hemma hos henne?
2. Vad är BRIS? Vad jobbade David med? Om Linnea ringde till BRIS och fick prata med t ex David, vad kunde han göra för att hjälpa henne?
3. Göran och Mona jobbar på socialtjänstens familjeenhet, vad gör de där? Tror ni de skulle kunna hjälpa Linnea? Hennes föräldrar? Hur då?

Program 6: Amina har mardrömmar

Amina har hemska minnen från kriget i Kongo, och eftersom hennes familj också mår dåligt av sina upplevelser så får hon inget stöd hemma heller. Stephan ger sig ut för att se om hon kan få hjälp. Han träffar Salhi och Yassir som bor i Husby utanför Stockholm där det inte alls är ovanligt att kompisar bär på erfarenheter som liknar Aminas, och de resonerar om hur man kan leva vidare med sina svåra minnen. Orka möter också Guhn Godani på Kris-och Traumacentrum som jobbar med barn och vuxna som upplevt trauman.

1. Hur tror ni man vill bli bemött om man har varit med om hemska krigsupplevelser? Vill man att folk ska fråga vad som hände?
2. Yassir säger att han inte tror att man vill bli tyckt synd om, man vill inte vara ”stackaren”, vad tror ni om det?
3. Amina är störig i skolan. Varför är hon det, tror ni?
4. Guhn jobbar med att hjälpa barn att lära sig leva med hemska minnen, tror ni hon kan hjälpa Amina?

Program 7: Sophias föräldrar är skilda

Det här avsnittet innehåller ingen fiktiv karaktär som Stephan ska försöka hjälpa utan består av en berättelse ur ”Osynliga sår”, och en Holländsk kortfilm, båda med temat skilsmässa ur ett barns perspektiv.

Sofia berättar om hur det var när hennes föräldrar bestämde sig för att skilja sig, och hur hennes liv ser ut efter skilsmässan. Dessutom filmen "Less på allt" som handlar om Luca som bor i Holland. Hennes största problem med hennes skilda föräldrar är att de bråkar om precis allt fortfarande.

Hänvisning till Osynliga sårs handledning.